ՔԱՌԱՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул. № 5. Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տելեֆօն № 2—53.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10—20 կօպ.
Տպարանի տելեֆօն № 67.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

«ՄՇԱԿԻ» խմբագրութիւնը խորին վշտով յայտնում է խմբագրութեան անդամ, լրագրի հրատարակիչ՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ
ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԻ

մահը, որը տեղի ունեցաւ օգոստոսի 22-ին, երեկոյեան ժամը 5-ին, երկարատև հիւանդութիւնից յետոյ։ Հոգեհանգիստը վաղը, կիրակի, օգոստոսի 25-ին, և երկուշաբթի, օգոստոսի 26-ին, երեկ. ժամը 7-ին հանգուցեալի բնակարանում (Օլգինսկայա 26)։
Յուղարկաւորութիւնը երեքշաբթի, օգոստոսի 27-ին, առաւ. ժ. 10-ին հանգուցեալի բնակարանից դէպի Մողնու եկեղեցին, իսկ թաղումը նոյն օրը, Խօջիվանքի գերեզմանատանը, ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ դամբարանի կողքին։
(Հ. Կ. Ե.) 68. 3—1

Գրիգոր և Տիգրան Սարգսեաններ, Հռիփսիմէ Զաքարեան, Ռախսա Սեմեօնովնա, Սարգիս, Գէորգ և Նատալիա Գրիգորեան Տէր-Մարկոսեանները խորին վշտով յայտնում են իրանց ազգականներին և ծանօթներին՝ առաջինները իրանց անփոխարինելի եղբօր, երկրորդները իրանց թանգագին տաքեր, իսկ վերջինները իրանց սիրելի հօրեղբօր՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ
ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆՑԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ օգոստոսի 22-ին, երեկոյեան ժամը 5-ին, երկարատև հիւանդութիւնից յետոյ։ Հոգեհանգիստը կիրակի և երկուշաբթի, օգոստոսի 25-ին և 26-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին։ Յուղարկաւորութիւնը երեքշաբթի, օգոստոսի 27-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին հանգուցեալի բնակարանից (Ольгинская, 26) դէպի Մողնու եկեղեցին, իսկ թաղումը Խօջիվանքի գերեզմանատանը։
685. 3—1

„ՄՇԱԿ" ԼՐԱԳՐԻ ԱՇԽԱՏԱԿԻՑՆԵՐԸ
անհուն վշտով ծանուցանում են իրանց ընկերակից

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ
ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ օգոստոսի 22-ին: Ամբիծքը՝ կիրակի եւ երկուշաբթի, երեկոյեան ժամը 7-ին: Թաղումը երեքշաբթի, օգոստոսի 27-ին:
686. 3—1

«ՄՇԱԿ» լրագրի գրաշարները խորին վշտով յայտնում են խմբագրութեան անդամ, լրագրի հրատարակիչ՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ
ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ օգոստոսի 22-ին, երեկոյեան ժամը 5-ին երկարատև հիւանդութիւնից յետոյ։ Հոգեհանգիստը, ամեն օր երեկոյեան ժամը 7-ին հանգուցեալի բնակարանում (Օլգինսկայա փող. № 26)։
Յուղարկաւորութիւնը երեքշաբթի, օգոստոսի 27-ին, առաւ. ժամը 10-ին հանգուցեալի բնակարանից դէպի Մողնու եկեղեցին, իսկ թաղումը Խօջիվանքի գերեզմանատանը։
691. 2—1

ՈՒԹԴԱՍԵԱՆ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ
Լ. Ֆ. ՊԵՏՐԱՇԵՎՍԿԱՅԱՅԻ
(Միքայէլեան պր. № 170)

Առևտրական դպրոցի լիակատար իրաւունքներով՝ ներկայացնում է միջնակարգ կրթական հաստատութիւն, որի մէջ սովորողները ստանում են աւ. միջն. կրթութիւն և դպրոցից տրված վկայագրով մտնում են բարձր կրթ. հաստատութիւնները. արժանաւորագոյնները պարգևատրվում են ոսկէ և արծաթէ մէդալներով աւարտման ժամանակ։
ՕԳՈՍՏՈՍԻ 15-ԻՑ ԲԱՑՎԱԾ Է ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ՆԱԽԱՊԱՏՐ. 1, 2, 3 և 4-ՐԴ ԴԱՍ.։
Քննութիւնները օգոստոսի 25-ից ամեն օր ժ. 9—2։
(18, 25, ս. 1) տռ. 656. 3—2

ՔԱՄՈՅԵԱՆ ՕՐԻՈՐԴԱՑ
ԵՐԿԴԱՍԵԱՆ ԴՊՐՈՑՈՒՄ

Նորեկ աշակերտուհիների ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ և ՎԵՐԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ սկսվելու են օգոստոսի 26-ից։
Ազատ տեղեր կան I, III, IV, V և VI բաժանմունքներում. ծխական դպրոցների աշակերտուհիները ընդունվում են առանց քննութեան, համաձայն իրանց աւարտական վկայականների։ Դպրոցը գտնվում է նախկին բնակարանում՝ Բրոսսէ տուպիկ № 8. (Бросcе тупикъ № 8).
տռ. (օ. մ.) 666. 3—3

ԳԱՅԻԱՆԵԱՆ ՕՐԻՈՐԴԱՑ
ԴՊՐՈՑՈՒՄ

ՎԵՐԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ և ՆՈՐ ԸՆԴՈՒՆՎՈՂՆԵՐԻ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ սկսվելու են օգոստոսի 26-ին։
Լոյն չափով ազատ տեղեր կան առաջին պատրաստականում և երրորդ հիմնական դասարանում (ուս. VI տ.). Միացած դասարաններում՝ սահմանափակ թւով։
Ծնողների հետ պէտք է ներկայացնել ծննդեան և ծաղկի վկայաթղթերը մինչև օգոստոսի 26-ը։
Հոգաբարձութիւն Գայիանեան օր. դպրոցի
տռ. (15, 17, 24, 25) 632. 4—4

Առաջնակարգ մեծ ցիրկ ԵՂԲ. ԵՍԻԿՕՎՍԿԻՆԵՐԻ
Միքայէլեան փողոց, Մուշտայիդ այգու մուտքի մօտ, սեփ. ամարային շինութիւն։

ԱՅՍՕՐ, կիրակի, օգոստոսի 25-ին կը տրվի ԵՐԿՈՒ ՏՕՆԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ։ ՑԵՐԵԿՈՎ—հանրամատչելի գներով ցերեկվայ մեծ ներկայացում առաջնակարգ դերասանների և դերասանուհիների մասնակցութեամբ։ Ցերեկով հասարակութեան ցանկութեամբ մասնակցում են Բրօկարոս իր խօսող աւտօմատներով և ժող. ծաղրածու Րօբէրտոս մարզված կենդանիների հետ։ Ցերեկով երեխաները ձրիաբար կը հեծնեն էշուկներ։ Սկիզբն ցերեկվայ ժամը $2^1/_2$-ին։
ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ—ՀՍԿԱՅԱԿԱՆ ՇԵՏՕՎԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ։ Համաշխարհային յայտնի խաղացողների գաստրօլներ։ 4 սատանան Թիֆլիսում մնալու են մի քանի օր, որոնք այսօր կը կատարեն նոր վտանգաւոր ձևեր։ Հանդէս կը գայ ձիաւոր Ժօզէֆան։ Հանդէս կը գան Էլլան և Կարլին, աննման ծաղրածու Րօբէրտոս իր ամենախելօք էշուկի և շան հետ։ Մասնակցում են Բրօկարոս, որ կը կատարէ երաժշտական կտորներ։ Իտալացի Դէլլա Կազօ ընտանիքը ցոյց կը տայ մի շարք վտանգաւոր ձևեր։ Պէտք է տեսնել՝ որ հաւատալ կարելի լինի։ Հանդէս են գալու ուրախ տրամադրութիւն ստեղծողներ եղբ. Վինչենզօ։ Ցիրկի վարչութիւնը խնդրում է հասարակութեան ծրագրի մեծութեան պատճառով դերասաններին 2 անգամից աւելի դուրս չը կանչել։ Այսօր կօնտրամարկաները անվաւեր են։
688. 1—1

По умѣреннымъ цѣнамъ
Новѣйшихъ изящныхъ рисунковъ.
ПОЛНОМѢРНЫЕ
ОБОИ
ФАБР. СКЛАДЪ
МАНГИКІАНА
ПУШКИНСКАЯ № 7.
(Գ. Կ.) 357. 50—33

ԿՆԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԵՒ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ
ՄԱՍՆԱՒՈՐ
ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Ռտիշչէվսկայա 13, տելէֆօն 4—21.
Ընդունելութիւն թէ կանացի և թէ ներքին, նոյնպէս և վիրաբուժութեան կարիք ունեցող միայն стаціонаръ հիւանդների (բացի վարակիչ և հոգեկան հիւանդութիւններից), վաղօրօք գրվելու պայմանով։
Ընդունելութիւն կանացի, ներքին և մանկական խանգարութիւն ունեցող երթևեկ հիւանդների, ամեն օր՝ ցեր. ժամը 11-ից մինչև 12-ը։
Ընդունելութիւն պրօֆ. Մ. Ս. Սուբբօտինի կողմից վիրաբուժ. կարիք ունեցող հիւանդների, վաղօրօք գրվելու պայմանով, երկուշաբթի և հինգշաբթի օրերը ցեր. ժամը 1—2-ը։

Հիւանդանոցի բժիշկները
Ա. Ա. Ցարուքեանեան, Ն. Ն. Վեսելօվզօրօվ, Վ. Ա. Զակրժևսկի, Ի. Գ. Կալամկարեան, Ա. Ա. Նօվիցկի, Գ. Ն. Տէր-Ներսէսեան, Ն. Զ. Ռամիկեան, Ա. Ր. Փիշէր, Ս. Պ. Շահպարոնեանց։ Կօնսուլտանտ՝ պրօֆեսսոր Մ. Ս. Սուբբօտին։
(Ս.Կ.) տռ. 779. 100—83

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Մ. Ի. ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ
Օգնական Prof. Posner-ի

Ընդունում է միզասեռական (վեներական) հիւանդներին Բեռլինի իր խորհրդակցական կաբինէտի և պրօֆ. Պօզների կլինիկայի մէջ։ Տալիս է նաև խորհուրդներ միւս մասնագիտութիւնների վերաբերեալ։
Հասցէն՝ D-r Muradoff Berlin. Iohannisstr. 15 (an der Friedrichstrasse). Telefon amt Norden 113—19.
(Կ.) տռ. 830. 0—37

ՀԱՅ-ՎՐԱՑԱԿԱՆ
ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

—

Սղնախ քաղաքի քաղաքային ընտրութիւնների առիթով վրաց մամուլի և տեղական «Зак. Рѣчь» թերթի մէջ նորից արծարծվում է հայ-վրացական յարաբերութիւնների խնդիրը։

Վրաց «Սախալխօ Գազեթի» և յիշեալ ռուս թերթը բողոքում են հայ ընտրողների դէմ, որոնք աշխատում են զրկել վրացիներին ընտրել իրանց ցանկացած անձանց, և հայ մամուլի դէմ, որ, երբ, խրախուսում է և թև է տալիս հայ բուրժուազիային՝ ոտնակոխ անել վրացի ընտրողների իրաւունքները։ Ռուս թերթը մեղադրում է նոյն իսկ «Մշակը», ասելով. «Նոյն իսկ այնպիսի գզուշ լրագիր, որպիսին «Մշակն» է, անկարող է հանդիսանում յայտնապէս խորհուրդ տալ Սղնախի մօքալաքներին՝ թողնել սովորական շօվինիզմը և ընտրել Դումայի համար ամենաարժանաւոր անձանց, թէ հայերից և թէ վրացիներից ու ռուսներից»։

Վրաց մամուլին և ռուս թերթին քաջ յայտնի է «Մշակի» նախորդ գործունէութիւնից, որ «Մշակը» միշտ քարոզել է համերաշխութիւն հայերի և վրացիների միջև, որ նա միշտ արծարծել է այն միտքը, թէ քաղաքային ընտրութիւնների ժամանակ անհրաժեշտ է գործել համերաշխութեամբ, ընտրել ձայնաւորներ և վրացիներից, և հայերից, և թուրքերից և ռուսներից, եթէ կան քաղաքի մէջ այդ ազգութիւններին պատկանողներ։ Այդ պրօպագանդան «Մշակը» մղեց Թիֆլիսի քաղաքային ընտրութիւնների, Բագուի, Գանձակի ընտրութիւնների ժամանակ։

«Մշակը» միշտ հակառակ է եղել ազգային շօվինիզմի, միշտ քարոզել է, որ քաղաքային և նման ընտրութիւնների ժամանակ ազգայնական ձգտումներ չը պէտք է լինեն։

Եթէ Սղնախում հայ ընտրողները ձգտում են իրանք բացառիկ և բացարձակ տէր հանդիսանալ քաղաքային ինքնավարութեան, հեռու պահել վրացիներին, որոնք նոյնպէս այդ քաղաքի իրաւատէր բնակիչներն են, նրանք, անշուշտ, մեծապէս մեղանչում են և նրանց վարմունքը դատապարտելի է։ Ե՞րբ և ի՞նչպէս «Մշակը» խրախուսել է հայ բուրժուազիային աշխատել կենտրոնացնել ամեն բան իր ձեռքում։ Դեռ հարց է, թէ հայ բուրժուազիան, այն էլ Սղնախի վիրախօս հայ բուրժուազիան, կարդո՞ւմ է «Մշակ» թերթը և առհասարակ հայ թերթ։ Բուրժուազիան ամեն տեղ նոյնն է. երբ խնդիրը վերաբերում է իր շահերին, այդ դէպքում և հայ, և վրացի, և ռուս և թուրք բուրժուազիան միևնոյն տեսակ են գործում։

Եթէ մի քաղաքում մեծամասնութիւն են կազմում, հայ կամ թուրք կամ վրացի ընտրողները և խնդրին տալիս են ազգայնական կերպարանք, այդտեղ ամենից առաջ մեղաւորը քաղաքային կանոնադրութիւնն է, որ ընտրութեան իրաւունքը տալիս է գոյք ունեցողներին, ցենզաւորներին, զրկելով ընտրական իրաւունքից ազգաբնակութեան մի ստուար մասը, որ թէև անշարժ կայք կամ ցենզ չունի, բայց քաղաքի ազգաբնակութեան որոշ տոկոսն է կազմում և, հետևաբար, շահագրգռված է քաղաքային գործերի և ինքնավարութեան մէջ։

Մեզ համար հաւասարապէս դատապարտելի է և հայկական, և վրացական և ռուսական շօվինիզմը։

Ընտրեցէք, ընտրողներ, արժանաւորագոյնին, առանց նայելու, թէ հա՞յ է նա, վրացի, թէ՞ ռուս։

Ահա մեր պատգամը։

Հ. Առաքելեան

ՄԻՋՊԱՐԼԱՄԵՆՏԱԿԱՆ ԿՕՆՖԵՐԵՆՑԻԱ
(Սեփական հեռագիրներ)

I

Սգրավէն-Հագէ (Հօլլանդիա), 22 օգոստ.

Կօնֆերէնցիայի երկրորդ նիստը նուիրվեց վիճաբանութիւններին՝ միաշյուն չէզոքութեան մասին. հարցը յանձնվեց յանձնաժողովին ի մշակումն. օրվայ հետաքրքրութիւնը կենտրոնացած է չէզոք պետութիւնների զինուորական փոխառութիւնների վրա և կայացվեց որոշումն՝ արգելել փոխառութիւնները պատերազմող կողմերի համար։

Դժբաղդաբար, հայոց հարցը արծարծել չէ կարելի, ի նկատի ունենալով այն հանգամանքը, որ ռուսական խմբակցութիւնը և միջպարլամենտական խորհուրդը չեն քննել այդ հարցը և նա ունի քաղաքական այժմէութեան բնոյթ։

II

23 օգոստոսի

Կօնֆերէնցիայի վերջին նիստը անցքի ընկաւ հետաքրքրական վիճաբանութիւններով այն մասին, որ վերջին պատերազմների ժամանակ պատերազմական իրաւունքները խախտվեցին։ Ռումինական պատգամաւորը մատնացոյց եղաւ մահվան դէպքերի վրա։ Ընդունվեց դաշնակցութեան խորհրդի առաջարկը՝ ներկայացնել զեկուցագիր կօնֆերէնցիայի հետևեալ նիստին, որ կը կայանայ 1914 թ. ամառը, Շուեդիայի հրաւէրով։

Կօնֆերէնցիան փակվեց ժամը 1-ին։ Ժամը 3-ին քաղաքով անցաւ մի պատմական կօրտէժ, որին նայելու հրաւիրված էին ռուսական գաղութը և պատգամաւորները ռուսական դեսպանի կողմից սրա բնակարանից։ Կօրտէժը կազմակերպվել էր Հօլլանդիայի անկախութեան վերականգնման 100-ամեակի առիթով։

Մ. Պապաջանեան

—

Հաագա.—Միջպարլամենտական կօնֆերէնցիան ընդունեց Բէրխտօլդի առաջարկը, որով յանձնարարվում էր կառավարութիւններին վէճերը լուծել Բրայանի ձևի միջնորդ դատարաններով։ Կօնֆերէնցիան ընդունել է նոյնպէս Բէլգիայի ներկայացուցչի բանաձևը, որով կոչ է անում փակել չէզոք պետութիւնների դրամական շուկան պատերազմող կողմերին փոխառութիւն անելու համար։ (Հ. Գ)

—

Հաագա. — Յաջորդ կօնֆերէնցիան տեղի կունենայ Ստօկհօլմում։

(Հ. Գ.)

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
23 օգոստոսի

Պետերբուրգ.—Գիշերը այրվեց Ռիբացկօյէ գիւղը։ Կրակի զոհ են գնացել պօստ-հեռագրական բաժանմունքը, հեռագրական կայարանը, բազմաթիւ անասուններ։ Լուրերի համաձայն, այրվել է 12 մարդ։

—

Պետերբուրգ.—Հրատարակված է կարգադրութիւն գործածութեան մէջ գտնվող 500 րուբլանոց թղթադրամները նոր տեսակով փոխարինելու մասին 1913 թւի նոյեմբերի 1-ից պատրաստված։

—

Գրօզնի. — Նաւթամուղ գործարանի բանուորները վերսկսեցին աշխատանքները այն պայմանով, որ նրանց պահանջներին գոհացում կը տրվեն այն չափով, ինչ չափով որ կը տրվեն նաւթահանքերի բանուորներին։ Նաւթահանքերում գործադուլները շարունակվում են։

Կիեվ.—Համաճարակային համագումարը կարծիք յայտնեց, որ անհրաժեշտ է առողջապահական մտքեր տարածել տարրական դպրոցների միջոցով, նոյնպէս և ընթերցանութիւններ, զրոյցներ և ցուցահանդէսներ կազմակերպելով։

—

Թէհրան.—Կազմված է 250 հոգուց բաղկացած ժանդարմերիական մի զօրամաս շվէդական երկու օֆիցէրի ղեկավարութեամբ։ Զօրամասը գնում է Քիրմանշահ՝ ճանապարհը պահպանելու համար։

—

Միլհաուզէն.—Դագերդօխի աւագ-ուսուցիչ Վագները խելագարութեան բռնկման միջոցին հրդեհեց իր կացարանը։ Երբ փորձում էին բռնել Վագներին, նա գնդակահարեց 8 հոգու, վիրաւորեց 10-ին և փախաւ ախոռատունը, ուր Վագներին այնքան ծեծեցին, որ կասկածելի է թէ առողջանայ։ Պարզվել է, որ Վագները Միլհաուզէն գալուց առաջ խողխողել է կնոջն ու երեխաներին։

—

Դուբլին.—400 գործաւորներ վճռել են լօկաուտ յայտարարել բանւորական միութեանը։

—

Վաշինգտոն.—Պաշտօնապէս հաղորդվում է, որ Խուերտան յայտնել է կառավարութեանը, թէ ինքը հրաժարվում է նախագահական թեկնածութիւնից։

—

Վիէննա.—Սիօնիստական կօնգրէսի այսօրվայ նիստը, սիօնիստների նախկին նախագահ Վօլֆզօնի ճառի ժամանակ, որը քննադատում էր ներկայ նախագահին, քանիցս ընդհատվեց աղմկայոյզ տեսարաններով։ Վիճաբանութիւնները յետաձգվեցին վաղվան։

—

Շարլոտտա (Հիւսիսային Կարօլինա նահանգ)—Ծովափնեայ մասերում փոթորիկը աւերել է մի քանի գիւղեր, ոչնչացրել բերքը։ Կան բազմաթիւ մարդկային զոհեր մօտ 500 հոգի ազգաբնակութիւն ունեցող Երակօվ կղզում։

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

21 օգոստոսի

Ցետինիէ.—Նիկօլայ թագաւորը վերադարձաւ ուղևորութիւնից։

—

Միւնխէն.—Ժամանեց յունական արքայական ընտանիքը։

—

Բելգրադ.—Հասարակական բոլոր շրջաններում անբաւականութիւն առաջ բերեց այն լուրը, թէ Սերբիայի և Չերնոգօրիայի սահմանի հարցը որոշված չէ դեռ։ Չը նայելով աննշան տարաձայնութեանը, հիմք կայ կարծելու, որ վէճը կը լուծվի փոխադարձ զիջումներով։ Չերնոգօրական երկրորդ պատգամաւոր Մարտինօվիչը այստեղ է։ Բանակցութիւնները շարունակվում են։

—

Բուդապեշտ.—«Ազեստ» լրագրին հաղորդում են Գաստէյնից, որ 4 օր առաջ անհետ կորել է զբօսանքի դուրս եկած սերբիական միտրօպօլիտ Բոգդանօվիչը Կարլովիցում։

—

Վիէննա.—«Ցէյտը» հաղորդում է, որ կոմս Բերխտօլդը դիմեց ունգարական կառավարութեանը մի յայտագրով բուլղարական փոխառութեան հարցի վերաբերմամբ, խորհուրդ տալով ֆինանսների մինիստրութեանը ճնշում գործ դնել խոշոր բանկերի վրա, որպէսզի իրագործեն փոխառութիւնը։ Մինիստրների խորհուրդը վճռեց յանձնարարել ֆինանսների մինիստրին բանակցութիւններ սկսել բանկերի հետ։

—

Բուդապեշտ.—Ունգարական լրագիրները, մատնանիշ անելով պետութեան տնտեսական տխուր վիճակը, բողոքում են բուլղարական փոխառութեան համար կառավարութեան տուած համաձայնութեան դէմ։

ՀԵՌԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔՈՒՄ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

23 օգոստոսի

Տօկիօ.—Երեք ճապօնացիների սպանութիւնը Նանկինում՝ սաստիկ գրգռել է հասարակական կարծիքը։ Մամուլը առաջարկում է վճռական միջոցներ ձեռք առնել, մինչև իսկ գրաւել Չինաստանի մի քանի կէտերը՝ մանջուրական հարցը վերջնականապէս լուծելու համար։

Նանկինում «Չիօտա» յածանաւից զօրք են իջեցրել։

—

Տօկիօ.—Նանկինում ճապօնացիների սպանութեան առիթով կազմակերպված բազմահազար միտինգը որոշեց պահանջել կառավարութիւնից վճռական միջոցների դիմել Չինաստանի դէմ։ «Նիպպօնը» հաղորդում է, որ գլխաւոր շտաբը շտապով գաղտնի կարգադրութիւն է ուղարկել Նագօյի, Խիրօյի և Սիկօկի զօրաբանակներին։

Վաշինգտոնի դեսպանի մշակած համաձայնութեան նախագիծը, որով ապահովվում է ճապօնացիների հողատիրութեան իրաւունքը Միացեալ-Պետութիւններում, հաւանութիւն է ստացել ճապօնական կառավարութեան կողմից։

—

Պէկին.—Ներկայացրած խնդիրքների համաձայն՝ արտաքին գործերի, ֆինանսների, արդարադատութեան, երկրագործութեան և ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստրները արձակված են իրենց պաշտօններից։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

«Զեմ ես մարգարէ, այլ այր հողագործ եմ ես»։

Գտնել մի ասացուած՝ քան այդ աւելի յարմարը, մի գծով նրա ամբողջական պատկերը տալու համար՝ կարող չեմ ես։

Կան գործողներ, որոնց շուրջ աղմուկն է պտոյտ գալիս, փոթորկում է ամենայն ինչ. կատարներ են նրանք՝ որոնց վրա ճայթում են ամպրոպները։ Դրանք աղօթվում են յաճախ, դրանք քարկոծ են լինում. դրանք մարգարէներ են։ Կան, սակայն, նաև գործողներ, որոնց շուրջ խաղաղութիւնն է նստած, լռութիւնը։ Անձայն են գործում սրանք. ակօս ակօսի վրա շրջվում է կորդ գետինը սրանց թաւուն շնչի տակ. գետինը՝ որ վաղվայ հացաբեր անդն է դառնալու։ Սրանք հողագործներ են։

Նրանք աղմկով են մեռնում, շառաչող կաքերով վերանում։ Սրանք անձայն կքվում են իրենց ցօղունի վրա և ամփում անցնում են աննշմար, իբրև չեղած։

Ես նրան ճանաչում էի 1876 թուականից. առաջին անգամ նրան Գր. Արծրունու աշխատարանում գտայ. ժիր երիտասարդ՝ քանը նոր անց, մրայօն, սիրուն։ Արծրունուն աջակցում էր «Մշակի» սրբագրութեան գործում։ Վերջին անգամ նրան տեսի վրա տեսնելիս այս տարվայ գարունքին էր, «Մշակի» խմբագրատանը. նա խամրած էր, ոչ հոգով ու մտքով, այլ մարմինը հպատակ չէր հոգուն։ Ծառը վաղուց էր սկսել գօսանալ. անցեալի չարքաշ աշխատանքը լրագրական վաստակաւորի տաժանելի գործում, մանաւանդ ցենզօրական դարաշրջանում, ուր գիշերների երկար սպասումը կար՝ մինչև որ այլ և այլ արկածներից յետ թերթը ազատ արձակվէր վերջնականապէս մամուլի տակ մտնելու, վաղ արդէն սկսել էին ծծել նրանում կենսական հիւթեր։ [illegible] տառապանքին էր մատնված՝ հիւծվելով ու հիւծվելով, բայց և ոչ կորցնելով վերականգնելու յոյսը։ Եւ ահա նա յանկարծ գաղցվում է՝ առանց հրաժեշտի ողջոյնը տալու և առնելու։

Մինչ այդպէս մաշվում էր մարմինը, հոգին պահում էր նախկին թարմութիւնը, Արծրունեան ժամանակաշրջանի իդէալական տօգորը, շարունակում էր ապրել լաւագոյն և ողջախոհ զգացումների լուսապսակի մէջ. միայն այդ հոգին 1905-ից այս կողմը շուարած էր, որպէս արտայայտում էր մի բարեկամ. շուարած էր նայելով շուրջը, դիտելով նոր ուղղութիւնների, կամ՝ լաւ ևս ասել՝ մտաւոր թափառումների թոհբոհը, մտքերի յետ ու առաջ յարափոփոխութիւնը, սկզբունքների պղտորումը, շահերի անզուսպ մաքառումը արտաքոյ ամենայն բարեձև վայելչութեան. վերջապէս դաւանանքների մի այնպիսի բաւիղ, որի մանուածապատների մէջ բռնվածը էլ ուր դիմելն, ինչպէս դուրս գալը չի իմանում։

Այդպիսի շուարմունքից պաշարված՝ նա, երբ խօսքը դառնում էր այդ ցաւոտ կէտի վրա, բացագանչում էր. «Եղբայր, մենք մի դաւանութիւն ունէինք, մի ուղղութիւն, և մեր ընտրած ճանապարհի վրա անշեղ գործում էինք. մենք յարգում էինք ժամանակների իրանց պահանջով. մենք առաջադէմ էինք. մենք կոյր հաւատացող չէինք, մենք քննադատում էինք և ազատամիտ էինք. մենք լճացած ջուրը վնասակար էինք ճանաչում, և ոտք էինք բաց անում, որ նա անցնէր-գնար, և միւս կողմից էլ ոտք էինք բաց անում՝ նոր-թարմ և առողջ հոսանքներս ընդունելու։ Այժմ սա ինչ է. այս որպիսի նոր դաւանութիւն ու ազատամտութիւն է, որի հանդէպ մենք հնադաւան, այսինքն ծերած և ստրկամիտ ենք նկատվում. և մեզ այդպէս նկատողները մեր երէկվայ համահարզները, մեր գործընկերները, մեր դաւանակիցներն են։ Ո՞րն է այն հրաշագործ աւազանը, ուր նրանք մկրտվեցին՝ նոր լուսամաքուր մարդ դարձան, ու մենք մնացինք հին»։

Արծրունու դպրոցին աշակերտած ու նրա մթնոլորտում սնված, առաջ եկած—մթնոլորտ՝ ուր մտել, գործել, զարգացել ու դէմք են ստացել համարեա բոլոր աչքի ընկնող ույժերը հայ ասպարէզի վրա—նրան տանելի չէր, հայհոյութիւն էր, իր վարդապետի դրօշակի՝ «Մշակի» դէմ արձակված կռիւները։

Այդպէս՝ իր հաւատը իր վարդապետի թողած աւանդի մաքրութեան վրա անսասան էր, և իր հոգու շուարմունքը այդ աւանդական դրօշակի դէմ մրրիկ հանել ձգտողների արարմունքից էր։ Նրա աչքում սրանք ծնողուրաց որդիներ էին թւում։

Սակայն հողագործը չի դադարում, մինչև իր ույժերի սպառելը, շրջել ակօսը ակօսի վրա՝ լուռ, անձայն։ Մրրիկներն էլ, ապականիչ ողողումներով, բնութեան կարգումն են։ Շուարեցնում են, այո, բայց նրանք ձեռնթափ չեն անում հողագործին՝ ձեռքը մաճին նոր մէկանց արօրադիր լինելու. և այդպէս անվերջ՝ քանի որ թաւալվում է մեր գունդը։

Ձեռնթափութիւնը երկչոտ հոգու կործանմութիւն է։

Համեստ և աննկուն մտաւոր մշակ հողագործին յաւիտենական յիշատակ։

Ա. Մ. Եզեկեան

ԱՓՍՈՍ ՀԱՒԱՏԱՐԻՄ ԶԻՆՈՒՈՐԻՆ!!

(Յ. Տէր-Մարկոսեանի յիշատակին)

Երկար, շատ երկար սպասաւորեց հաւատարիմ զինւորը իր սիրեցեալ հայրենիքին, «Մշակին», բայց վերջ ի վերջոյ դիաթաւալ ընկաւ։

Գաղափարի զէնքով զինված, բազում տարիներ պահակ կանգնեց նա Գ. Արծրունու իդէաների արտայայտիչ «Մշակի» դռների ներսն ու դուրսը, սակայն անողոք մահը խլեց նրան իր պահակատեղիից։

Շատ ծեր չէր նա, հետևաբար կեանքի նորմալ պայմաններում դեռ ևս կարող էր ապրել, սակայն հայ ժուռնալիստի ծանրագին խաչը իր ուսերի վրա կրողը մի՞թէ կարող է երկարատև կեանքի մասին երազել։ Ջո՞ր որ անողոք, աննախանձելի կեանքը նրան օր առաջ ծիւրում, արնաքամ, ուժասպառ է անում և շուտափոյթ կերպով գերեզման իջեցնում։

Մօտ 40 տարի աշխատել հայ գրականութեան ասպարէզում՝ կը նշանակէ ենթակայ լինել մի աշխատանքի, որը տաժանակիր աշխատանքից էլ ծանր է։

Երկար ու ձիգ տարիներ վարել հայ թերթի ղեկավարի դերը, թարգմանել, սրբագրել, մինչև լոյս առաւօտ խմբագրատանից տպարան վազել, տպարանից գրաքննիչի դռները մաշել, այս կամ այն չը թոյլատրըված յօդուածի փոխարէն նոր նիւթ շարել տալ, ու էլ ես ինչ գիտեմ՝ ինչ չանել—ահա մի դրութիւն, որ անցրել է Յ. Տէր-Մարկոսեանը. և այս ամենից յետոյ, ասացէք խնդրեմ, էլ առողջութիւն կարող է մնալ մարդու մէջ, թէկուզ նա երկաթէ կազմուածքի և կատարեալ առողջութեան տէր լինի։

Բայց նա իր դերը կատարեց ամենայն բարեխղճութեամբ։ Անտրտունջ կերպով կրեց կեանքի ծանրագոյն խաչը։ Կատարեց գաղափարական մարդու պարտականութիւնը լիովին։

Արթուն պահակի նման հսկեց այն աւան- [illegible] աննախնթաց մեծ հրապարակախօս Գ. Արծրունին։

Նա դեռ ևս դարձեալ կը շարունակէր անտրտունջ կերպով կատարել հաւատարիմ զինւորի նուիրական պարտականութիւնները հանդէպ իր սիրած «Մշակի», եթէ հայ իրականութեան խոլշակը նրան օր առաջ չը չորացնէր, եթէ մեր դառն իրականութիւնը նրա կեանքը չը խարխլէր։

Իրար յետևից գնում են հա գնում, սակայն նրանց փոխարինող չը կայ։

Հսկաները, Գողեաթները, կաղնիներն ընկնում են հա ընկնում, թողնելով մանր ու մժեղներին, գաճաճներին ասպարէզը գաղափարական գործի։

Ստուերախիտ ընկուզենիներն ընկնում են իրար ետևից. նրանց տեղը ոչինչ չէ բուսնում, չէ աճում, մենք մնացողներս բաց դաշտի մէջ ենք կանգնած, ենթակայ արևի կիզիչ ճառագայթներին և կարկտի հարուածներին։

Ո՞վ պիտի պահպանէ մեզ արևի կիզիչ ճառագայթներից և կարկտի գնդակներից։

Գաղափարական պահակ-զինւորներն ընկնում են իրար ետևից։

Ո՞վ պիտի հսկէ մեր սրբութիւնների պահպանման վրա։

Նա հաւատարիմ զինւոր-դրօշակակիր էր, որ ընկաւ իբրև իսկական պահապան Գր. Արծրունու գաղափարների։

Ափսոս հաւատարիմ զինւորին։

Sit tibi terra levis est.

Յար. Գասպարեան

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ ԵՒ ԳԷՈՐԳ ԲԱՐԽՈՒԴԱՐԵԱՆ

Այս օրերս վախճանվեց մեր ծերունի բանաստեղծ և մանկավարժ Գէորգ Բարխուդարեանը։ Շատ հիւանդ եմ բժշկել կեանքումս, բայց և շատ հազիւ եմ տեսել, հիւանդ, որ այնչափ թախծալից լինէր ինչպէս Գէորգն էր։

— Ե՞հ բժիշկ, ես ամենքից մոռացված եմ...,—և լաց եկաւ... իր խորին թախիծը ինձ փոխադրելով։

Այսօր Յովհաննէս Տէր-Մարկոսեանի անշնչացած մարմինն է դրված մեր աչքի առաջ. Յովհաննէսին վերջին հիւանդութեան ժամանակ ես չեմ տեսած, բայց ինձ թւում է, թէ նա նոյն խօսքերն է կրկնել, ինչ Բարխուդարեանը, և նոյնպէս արտասվել է... Եւ գիտէք, դրանց արտասուքները սրտի խորքից և արեան թագստի երակներից են ծորում... և նրանք շատ դառն են և շատ աղի...

Գրիչը ձեռքս առայ ոչ թէ քննադատելու բանաստեղծի և լրագրական դաժան աշխատանքի վաստակաւորի գործունէութիւնը, որի համար և անկարող եմ ես, այլ գնահատելու երկուսի համար էլ այն ընդհանուր, բնորոշ գիծը, որ պարզ, արևի պէս պարզ, անաչառ մարդու աչքին է զարկում։ Դա այն խորին գիտակցութիւնն է, որ յատուկ էր միայն եւ եթ անցեալ դարի վերջին կէսի գործիչներին, այն խորին գիտակցութիւնը, թէ նա ծնված է նրա համար, որ կատարի մի յայտնի դեր, իրան յատկապէս վիճակված. և նա այդ դերը պարտաւոր է կատարել ամենայն սրբութեամբ և անձնանւիրութեամբ։ Այս դէպքում, մէկը՝ Բարխուդարեանը իր կոչումն և անհրաժեշտ պարտքն էր համարում, իր ույժերի և կարողութեան համեմատ, վերածել եւրոպական գրական աշխարհի փայլուն աստղերի երկերը իր մայրենի լեզուին և ծառայել մատաղ սերնդի կրթութեան գործին. միւսը՝ Տէր-Մարկոսեանը՝ նուիրել իր կեանքը, սկսած պատանեկական հասակից սպառելով իր բոլոր ֆիզիկական և մտաւոր կարողութիւնները, լրագրական գործին, «Մշակին», որի «սրբազան» կոչումը նա ընդունում էր և հաւատում, որ նա մի անհրաժեշտ և զօրաւոր ազգային գործօն է։ Երկուսն էլ գործում էին սիրով, համոզմունքով, առանց յետ նայելու՝ նման այն զինւորի, որ ուխտել է պատերազմի դաշտից յետս խոյս չը տալ, այլ ընթանալ առաջ և միշտ առաջ, մինչ որ կընկնի արնածոր և շնչասպառ. ահա և նրա նպատակը։ Այո, երկուսն էլ հայ էին, ազնիւ մշակներ, համոզմունքով մարդիկ՝ ամբողջովին նուիրված իրանց ազգի վերածնութեան սուրբ գործին։ Թող օրինակ առնի այժմեան սերունդը այդ ազնիւ, համեստ, բայց և հսկայ հանգուցող սերնդից, թէ ազգային գործը սուրբ գործ է և նրան սրբութեամբ պէտք է ծառայել...

Բժշկ. Բ. Նաւասարդեան

ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՈՒՂՂՎԱԾ «ՄՇԱԿԻ» ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Բաթում, 23 օգոստոսի

Ողբում ենք վաղաժամ վախճանը աննկուն, համակրելի և համեստ լրագրական աշխատաւոր՝ թանգագին Յովհաննէսի։

Ցակոբ Մեղաւորեան, Մելեան աւագ քահանայ, Մալխասեան քահանայ, Զուբալեան, Նիկողոսեան, Զանբաքեան, Տէրտէրեան, Սիրունեան։

—

Շուշի, 23 օգոստոսի

Խորապէս ողբում եմ պաշտելի Յովհաննէսի անակնկալ մահը։ Ցանձին Տէր-Մարկոսեանի, խմբագրութեան վետերանի, մեր մեծ ուսուցչի՝ անմահ Գրիգոր Արծրունու գաղափարների պաշտպանի, մեր կօլլէգիան [illegible]

Քր. Թումեան

—

Արմաւիր, 23 օգոստոսի

Ընդունեցէք անկեղծ ցաւակցութեան զգացումներս հայ ժուռնալիստիկայի անխոնջ և բազմամեայ գործիչ, «Մշակի» հիմնադիր Արծրունու հաւատարիմ զինակից Յովհաննէս Տէր-Մարկոսեանի մահվան առիթով։

Զաւադ-բէկ Բալուղեան

—

Գորիս (Զէնգէզուր), 23 օգոստ.

«Մշակի» գաւառական յարգողները չեն մոռանայ Տէր-Մարկոսեանի համեստ գործունէութիւնը լրագրական ասպարէզում։ Ցանկանում ենք «Մշակին» միշտ ունենալ նոյնանման գործիչներ։ Յաւերժ յիշատակ հանգուցեալ հրատարակչին։

Սաղանդարեան, Մելքումեան, Գէորգեան, Միրումեան, Ս. Տէր-Մինասեան։

—

Շուշի, 23 օգոստոսի

Խորապէս վշտացած ենք Յովհաննէս Տէր-Մարկոսեանի մահվան լուրով։

Պօղոս Զաքարեան, Սմբատ Գարագաշ

—

Կիսլովոդսկ, 23 օգոստոսի

Թանգագին Իվան Սերգէիչի մահվան լուրը ապշեցրեց մեզ։ Խօսք չենք գտնում արտայայտել մեր խորին վիշտը գրական ասպարէզի վրա աշխատող օգտակար գործչի խոշոր կորստեան առիթով։ Յաւիտենական հանգիստ ննջեցեալի աճիւնին։ Պսակի փոխարէն ի յիշատակ հանգուցեալի դնում ենք հարիւր րուբլի խմբագրութեան տրամադրութեան ներքոյ։

Գասպար և Շուշանիկ Տէր-Մարգարեաններ

Ծանօթ. խմբ.—Խմբագրութիւնը իր ժամանակին կը յայտնէ այս գումարի գործադրութեան մասին։

—

Կիսլովոդսկ, 23 օգոստոսի

Ցնցված եմ իմ թանգագին բարեկամ Յովհաննէս Տէր-Մարկոսեանի մահվան լուրով։ Նա ազնիւ, ամենաբարի, անբիծ, շիտակ մարդ էր և բարձր իդէական հասարակական գործիչ։ Բժ. Կ. Ստեփանեան

—

Շուշի, 23 օգոստոսի

Գրիգոր Արծրունու հիմնած «Մշակի» իդէալիստ մշակ, հինաւուրց վետերան Յովհաննէս Տէր-Մարկոսեանի մահը խորապէս ողբում եմ, կսկծալով որ անկարող եմ համբուրել նրա թաղման և անձամբ մասնակցել ձեր ընտանեկան վշտին։

Տիգրան Նազարեան

—

(Նամակով)

Թիֆլիս, 24 օգոստոսի

Սրտի կսկիծով իմացայ անմոռանալի Յովհաննէս Տէր-Մարկոսեանի մահվան մասին։ Ցայտնում եմ իմ խորին ցաւակցութիւնն համեստ ու անձնուէր գործիչի, շիտակ ու բարի մարդու վաղաժամ կորստի առիթով։ Մեր կեանքում քիչ են գաղափարին ամբողջ հոգով նուիրված նման մարդիկ։

Լևոն Սարգսեան

—

(Նամակով)

Թիֆլիս, 23 օգոստոսի

Դառնավիշտ սրտիս և հոգուս խորքերից անհուն ողբում եմ պանծալի «Մշակի» օջախի ամենապատկառելի, ամենաանձնուէր և հաւատարիմ-աւանդապահ ժրագլուխ անդամի՝ իմ մանկական կաթնեղբայր, դասընկեր և խաղընկեր Վանօյի՝ Յովհաննէս Սարգսեան Տէր-Մարկոսեանի՝ ուղիղ և ճշմարիտ հոգու վաղաժամ սլանալը դէպի յաւիտենականութիւն։ Թող իր և իր անմահ ուսուցչի կենդանի ղեկավար հոգիներն անպակաս լինեն յաւիտեան «Մշակի» օջախից և նրա համայն սաներից։

Զաքարիա ք. Զարդեղեան

—

Վրաց «Սախալխօ Գազէթի» լրագրի № 976-ում ի միջի այլոց հետևեալ տողերն են նուիրված հանգուցեալ Յով. Տէր-Մարկոսեանի յիշատակին.

«Օգոստոսի 22-ին երեկոյեան ժամը 5-ին երկարատև հիւանդութիւնից յետոյ վախճանվեց 80-ական թուականների յայտնի հայ գործիչ Յով. Տէր-Մարկոսեանը։ Հանգուցեալը 35 տարիների ընթացքում աշխատում էր «Մշակի» խմբագրատանը և համարվում էր Գրիգոր Արծրունու գաղափարների դրօշակի իսկական դրօշակակիրը։

«Գ. Արծրունու կենդանութեան ժամանակ Յով. Տէր-Մարկոսեանը նրա աջ բազուկն էր։ Մեծ երախտիք ունի հանդէպ հանգուցեալ հայ հրապարակախօսութիւնը։

«Գ. Արծրունու մահից յետոյ հանգուցեալը «Մշակի» հրատարակիչներից մէկն էր։ Վրաց հին գործիչները լաւ էին ճանաչում «Վանօյին»։

Վերջը տրված են հանգուցեալի մասին կենսագրական տեղեկութիւններ։

ԳԱՒԱՌԱՑԻ ԾՆՈՂՆԵՐԻՆ

Ուսումնական տարին սկսվում է։ Գիւղերից, ըստ սովորականի, հարիւրաւոր ուսումնածարաւ երեխաներ են մտնելու Թիֆլիս՝ շարունակելու կամ սկսելու։ Այդ երեխաներից շատ քիչ մասը բաղդաւորութիւն ունի քաղաքում այնպիսի նպաստաւոր պայմանների մէջ ապրելու, որ քաղցած չը մնալու հետ միասին հնարաւորութիւն ունենայ կանոնաւոր կերպով դասեր պատրաստելու։

Իսկ մնացեալ մեծամասնութիւն կազմող մասը ընկնելով պատահական լոկ «նախլեբնիկներ» ընդունող ընտանիքների մէջ՝ տուժում է ոչ միայն յարատև քաղցածութիւնից, այլ և բառի բուն նշանակութեամբ հնարաւորութիւն չէ ունենում իր դասերով զբաղվելու։ Եւ այս՝ տեղի է ունենում շատ հասկանալի պատճառով. «Նախլեբնիկներով» ապրելը այժմս մօդա է դարձել և իւրաքանչիւր չքաւոր ընտանիք աշխատում է ձեռք բերել նրանցից և ապրել դրանց հաշւով։ Իսկ եթէ ի նկատի ունենանք և այն հանգամանքը, որ այդ ընտանիքները իրանց չքաւորութեան պատճառով ապրում են մէկ սենեակում և բաղկացած լինում բազմաթիւ անդամներից, այն ժամանակ հասկանալի կը դառնայ որ, եթէ նոյնիսկ ամենալաւ դէպքում անգամ «նաւթի թանգութեան պատճառով» երեկոյեան լամպը շուտ հանգցնելու էլ չը լինի, աշակերտը, տիրող ղալմաղալի շնորհիւ, դարձեալ հնարաւորութիւն չէ ունենում դասեր պատրաստելու, որի տխուր հետևանքը լինում է այն, որ այսօր բոլոր դպրոցների առաջ դուրս կը հանդիպէք վերաքննութեան եկած բազմաթիւ աշակերտների։ Ճիշդ է, դրա ուղղակի պատճառը միայն այդ չէ, բայց որպէս գլխաւորներից մէկը հարկաւոր է ուշադրութեան առնել։ Մեզ շատ լաւ յայտնի է, որ գիւղացի ծնողի անծայր չքաւորութիւնը ստիպում է նրան այդպէս վարվելու, բայց յայտնի է և այն, որ շատ և շատ դէպքերում անտարբերութիւնն է լինում պատճառ. որ ծնողները նոյնիսկ լաւ վճարով անգամ՝ իրանց երեխաներին «պահ են տալիս» առաջին պատահող ընտանիքին, առանց այդ ընտանիքի նպաստաւոր կամ աննպաստ պայմանների հետ ծանօթանալու փորձ անելու։

Որքան ուզում է գիւղացին չքաւոր լինի, խօմ փաստ է, որ ոչ ոք առանց վճարի չի պահի նրա երեխային և ոչ էլ պահել է, որևէ մէկը. հարկաւոր է ուրեմն, որ գաւառացի ծնողները լուրջ ուշադրութիւն դարձնեն և երեխայ-պահող քաղաքի ընտանիքների ընտրութեան մէջ շատ խիստ լինեն, այնքան գոնէ խիստ, որ իրանց երեխաների համար դասերով կանոնաւոր կերպով զբաղվելու պայմաններ ստեղծեն։

Բ. Մկրտումեան

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Շուշի, 17 օգոստոսի

Զգալի շոգերը շարունակվում են և տանջում ժողովրդին։ Գետերի և աղբիւրների ջրերը այնպէս պակասել են, որ ջրաղացները չեն բանում, իսկ բոլոր բանջարանոցներն էլ չորացել են։ Բուսականութիւնը միագամայն այրվել-խանձվել է, ապառաժոտ տեղերի անտառները թառամել են։ Երկինքը կապված է յունիսի 1-ից սկսած

Հունձը վերջացած է. ընդհանուր առմամբ կարելի է ասել բերքը միջակից մի քիչ աւելի է։ Գարնան հացաբոյսերը քիչ արդիւնք տուեցին, իսկ կորեկն այրվեց։ Կալակալը սկսված է, այս տարի առաւելութիւնը նրա մէջն է, որ հնձողը հունձն արաւ, իսկ կալւորները կալերն են կալսում։ Ոչ մի կալուածատէր չը մօտեցաւ խուրձերը համարելու և այդ խիստ հեշտացրեց գիւղական աշխատանքը, մինչ առաջներում պիտի հունձը ամբողջովին վերջանար, որ կալուածատիրոջ մարդը գար և համարելով խուրձերը իր տասանորդը դուրս գար, որից յետոյ թոյլ տրվէր կալ կալսելու, որ մեծ դժուարութիւններ էր յարուցանում։

Պետ

Սարսափելի սպանութիւն

Դերբենդ, 22 օգոստոսի

Երէկ, ամսիս 21-ին, առաւօտեան, քաղաքումս լուր տարածվեց, որ Վանենցեանի վաթագում սպանված է նրա հաշւապահ Անդրէաս Մելիք-Շահնազարեանը։ Երեկոյեան դժբաղդաբար լուրը ճշդվեց։ Պարզվեց, որ սպանութիւնը կատարել է նոյն վաթագայի ռուս գիշերապահի 18 տարեկան որդին կողոպտելու նպատակով։ Ոճրագործը սպանութիւնը կատարել է կացնով և գցել զոհին աղաջրով լիքը տակառը։

Սպանութիւնը պարզել են սպանողի ծնողները, որոնք և յայտնել են եղելութեան մասին իշխանութեան և իրանց գրասենեակին։

Հանգուցեալը 22—23 տարեկան մի համեստ երիտասարդ էր։ Նա նոր էր ընդունվել իր պաշտօնի մէջ և մի քանի օրից յետոյ պիտի տեղափոխվէր քաղաքի գրասենեակը դարձեալ նոյն պաշտօնով։ Չարագործը փախուստ է տուել։

Ա. Դաւթեան

Վերափոխման տօնի կատարումը

Սղնախ, 20 օգոստոսի

Այս տարի Նասօմխարի տօնը (Վերափոխման) կատարվեց սովորական ուրախութեամբ։ Եկել էին շատ ուխտաւորներ և հազարաւոր ազօթողներ։ Վանքի անտառը ներկայացնում էր գեղատեսիլ տեսարան. ամեն տեղ խումբ-խումբ նստել էին ընտանիքներ, սփռոցներ փռել, ճաշում, զուարճանում էին։ Հնչում էր ասիական երաժշտութիւնը։ Ժողովուրդը պարում էր, երգում, զուարճանում։ Մելիք-Նուբարեանները ամեն տարի աղքատներին բաժանում են եփած մատաղի միս լաւաշի մէջ փաթաթած. մորթում են մի քանի ոչխար կամ եզ։ Մատաղ ստանալու համար ժողովրդի մէջ տիրում է իրարանցում։ Այս սովորութիւնը պահպանվում է մօտ 50 տարի և սահմանված է Մելիք-Նուբարեանների պապերից։ Եթէ ժառանգները քանդեն այս աւանդը, նրանց սպառնում է պապական անէծքը։ Տօնին մատուցված է պատարագ Մելիք-Նուբարեանների համար, ապա օրհնվում են տոհմական դամբարանները և բաժանվում մատաղը։ Այժմ պապերի կամքը կատարողն է Գրիգոր Մելիք-Նուբարեան։

Բ. Փարեմուզեանի աշխատութեամբ գաւթում շինվեցին նոր նստարաններ։ Հարկաւոր է շինել արտաքնոցներ. տիրում է գարշահոտութիւն։ N. N.

ՄԻ ԱՒԱԶԱԿ ՍՊԱՆՎԱԾ

Հին-Նախիջևան, 20 օգոստոսի

Շարուր-Դարալագեազ գաւառի արևելեան սարոտ մասը, որ հռչակված է իր գեղեցիկ ու զով արօտատեղիներով, ամեն տարի գարնան բացվելուն պէս՝ քաշում բերում է իր «եայլաղները» զանազան կողմերից, մանաւանդ Ղարաբաղից, անհամար քոչւորների հարիւրաւոր ոչխարի հօտերով ու տաւարի նախիրներով։

Օգտվելով հանգամանքից և ի նկատի առնելով Դարալագեազի բնական ապաստարան ներկայացնող սար ու ձորերը, քոչւորների հետ ամեն տարի ներս են սողում նաև աւազակների խմբեր ու խմբակներ։

Հայ-Թուրքական արիւնոտ կռիւներից առաջ այդ աւազակախմբերը, որ շատ անգամ պատսպարվում էին քոչւորների մէջ, մի կատարեալ չարիք էին դառել տեղային անզէն ու խաղաղ գիւղացիութեան գլխին։ Սակայն անցան այդ օրերը անդառնալի կերպով։ Այժմ ղաչաղները այլևս խմբերով չեն համարձակվում բացարձակ յարձակում գործել այս կամ այն գիւղի վրա, քաջ գիտենալով որ հէնց վերջին խաղաղ շինականը արժանի կերպով կարող կը լինի պաշտպանել վերջիններից իր կայքն ու գոյքը, կեանքն ու պատիւը։

Աւազակախմբերը չեն վայելում նախկին պատիւն ու ազատութիւնը. նրանք այժմ այս կամ այն լեռնոտ ու խուլ անկիւնում գործում են փոքրիկ խմբակներով, բաժան-բաժան և շատ անգամ էլ ծպտեալ կերպով։

Շարուր-Դարալագեազի Արփա-չայ գետի շուրջը տարածված են մի քանի զուտ հայաբնակ գիւղեր՝ Գնիշիկ, Ենգիջա, Քէշիշքեանդ, Օրթաքեանդ, Բաշքեանդ, Ղօյթուր, Օղրին և այլն. այս կողմերում վերջերս լոյս ընկած ղաչաղները անհանգստութեան մէջ էին պահում խաղաղ շինականին։

Դարալագեազի Գնիշիկ գիւղը 50 վերստաչափ հեռու է գտնվում Հին-Նախիջևանից։

Գնիշիկցի Թորոս Հայրապետեանցը, մօտ 65 տարեկան մի փորձված անձն, իրանց գիւղից դուրս է եկել ամսիս 10-ին Քէշիշքեանդ գնալու։

Ճանապարհը սովորաբար անցնում է լեռների ու ձորերի միջով։ Ցանկարծ ճանապարհի մի վտանգաւոր տեղում Թորոսի առաջ ցցւելով դուրս է թռչում ղարաբաղցի ղաչաղ, շատ արիւններ թափած հռչակաւոր Սուլէյմանը իր ընկերոջ հետ ու անմիջապէս գոռում, շշմեցնում է զէնքերի փայլով Թորոսին, թէ «սօին, էրմանի» (պլոկվի՛ր հա՛յ)։ Հայը, խոնարհ գլուխ տալով, առաջարկում է իր մօտ ունեցած 30 րուբլին։ Աւազակները Թորոսին բռնում, մանրազննին կերպով խուզարկելով՝ ոչ աւելի դրամ ու զէնք գտնելով, հրամայում են հետևել իրանց դէպի սար ու ձորերի խորքերը, ճանապարհից դուրս։ Ինչ ասել կուզի, որ մահվան տագնապը հագած ծերունի Թորոսը կատարում է խրոխտ հրամանը։ Հասնելով մի խուլ ձորակ նորից պահանջում են գերեալից 200 ր. կամ մահ են սպառնում։

Այդ պահով սարսռեցնում Սուլէյմանը մի քարի վրա գլուխը մեկնելով, ընկերոջը հրամայելով հսկել, խորունկ քուն է մտնում. ընկերը, ինչպէս երևում է, մի քանի անքուն գիշերներ անցկացրած լինելով, և չը դիմանալով բնութեան անողոք պահանջին՝ սկսում է նոյնպէս նիրհել և խորունկ քնով մրափում է Սուլէյմանից ոչ հեռու։

Եւ ահա Թորոսի փորձառու գլուխը յղանում է մի համարձակ միտք, ազատելու իր կեանքը սպառնացող մահից. նա բարձրացնում է մօտին ընկած մի քանի պուդանոց քարը և ամենաուժգին թափով ջախջախում է քնած Սուլէյմանի գլուխը, նոյն միջոցում յարձակվելով և նրա ընկերոջ վրա բռնելով, կատաղած այնքան հուպ է տալիս՝ մինչև որ վերջինն էլ փչում է շունչը...

Թորոսը հաւաքում է երկուսի էլ զէնքերը, վերադառնում գիւղ, եղելութիւնը յայտնում տեղային Թուրք պրիստաւին իր բոլոր մանրամասնութիւններով։

Սուլէյմանը յայտնի աւազակ էր և որոնվում էր։ Ա. Տ.-Ստեփանոսեանց

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ ԶԱՆԳԵԶՈՒՐԻ

III

Այս ամառ ամբողջ գաւառիս համար համատարած և չը տեսնված երաշտ և շոգեր են։ Մի շարք մասերում ցորենն ու գարին սաստիկ շոգերի ազդեցութեան տակ դեռ կանոնաւոր չը հասած՝ չորացվել և այնպէս են հնձվել։ Բուսականութիւնը միանգամայն գոյութիւն չունի։ Մեր ընդարձակ արօտները, չայիր-չիմանները խոպան անապատ են նմանվում։

Սարերում, հազարաւոր Թուրք ժողովուրդ է ապաւինում առ հասարակ ամառ ժամանակ իր անասունների կերը կանոնաւորելու համար. ներկայումս այդ քոչւորները մի շատ անմխիթար կացութեան մէջ են. խոտ չը կայ, ջրերը ցամաքել են, մշտաբուղխ աղբիւրներն անգամ չորացել և կաթիլ ջուր չեն տալիս։

Հարկադրված այդ բոլորից՝ քոչւորները անժամանակ սկսել են ցած իջնել դէպի տափարակները, ուր չը նայելով նրանք շոգեր են տեսնելու, բայց յուսով են որ անասուններին գոնէ կարող կը լինեն չոր ծղօտներով կերակրել։ Ընտանի անասունները—կով, եզ, ոչխար և այլն—բոլորը նիհար և մաշված են։ Աշնանը անասունների գինը զգալի կը բարձրանայ անշուշտ։

Զանգեզուրի 3 մասերի հունձն էլ համարեա թէ վերջանալու վրա է։ Բոլոր գիւղերումն էլ կալսում են հացահատիկները։ Ինչպէս անցեալ անգամ ես յիշել էինք, բերքը մի քանի գիւղերում միայն լաւ և բաւարար է, իսկ գիւղերից շատ-շատերը անբաւարար բերք ունեն։ Խաղողը շատ լաւ է և առատ բերք է խոստանում։ Հացահատիկները առ այժմ մի կայուն գին չունեն. ցորենը՝ 1 ր. 30 կ.—1 ր. 40 կ., իսկ գարին 80—90 կ. է բարձրանում և իջնում։

Ոչխարի միսը ծախվում է գրվանքան 12 կ., իսկ տաւարինը 8 կ.։

Մի բան ուրախալի է, որ այսպիսի շոգ ժամանակ ոչ մի հիւանդութիւն չը կայ. թէ մարդիկ և թէ ընտանի անասունները ազատ են որևէ հիւանդութիւնից։

Չը նայելով ցերեկվայ անտանելի շոգերին, գիշերները ախորժելի և միանգամայն զով եղանակներ են լինում։

Ղաթարի պղնձահանքերից եկողները անտանելի կերպով են նկարագրում շոգերը։ Անձրևի մեծ և անհրաժեշտ կարիք ունի մեր գաւառը։ Սագանդարեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Կովկասի շերամապահական կարիքների համար պահանջվում է տարեկան 400—500 պուդ սերմ (350—360 հազար արկղիկ)։ Այդ քանակի խոշորագոյն մասը ներմուծվում է արտասահմանից, գլխաւորապէս Թիւրքիայից (75—80%), Ֆրանսիայից և Իտալիայից (մօտ 10%) և միայն 10%—15%-ը պատրաստվում է Կովկասում։ Որովհետև արտասահմանից, գլխաւորապէս Թիւրքիայից եկող սերմերը վատ յատկութեան են լինում, ուստի նրանք շուկայում վաճառահանվում են էժան գներով (արկղը երբեմն 80, 60 և նոյնիսկ 40 կոպէկով)։ Վատ յատկութեան սերմի ներմուծմանը արգելք լինելու համար, երկրագործական մինիստրութեան կովկասեան կառավարիչը մշակել էր օրինագիծ շերամի սերմի վրա հսկողութիւն ունենալու նպատակով։ Այդ օրինագիծը ևս ընդունել է փոխարքայի խորհուրդը որոշ փոփոխութիւններով։ Համաձայն այդ օրինագծի՝ թէ տեղական և թէ արտասահմանից ներմուծված սերմերը տարածելու իրաւունք չը կայ, մինչև որ չը հետազօտվի շերամապահական կայարանի կողմից և բանդերօլ չունենայ իր վրա։ Բացառութիւն են կազմում միայն այն սերմերը, որոնք պատրաստված են սեփական գործածութեան համար և աւելի չեն 20 մսխալից։ Վարակված սերմերը ոչնչացվում են։ Ներկայ օրէնքը ընդունվելու դէպքում առաջին տասնեակ տարին Ռուսաստանում պատրաստվող շերամի սերմը ազատվում է հետազօտութեան տուրքից (մսխալից վերցնելով են 2 կոպէկ)։

◆ Թիֆլիսի նահանգապետը թոյլատրել է քաղաքային վարչութեանը այժմ իսկ տալ «շուտափոյթ օգնութեանը» 500 ր. ի հաշիւ յատկացված 2000 ր. նպաստի, առանց սպասելու քաղաքի 1913 թ. լրացուցիչ նախահաշւի հաստատմանը։

◆ Քաղաքագլուխ Ալ. Խատիսեանը վերադարձաւ արձակուրդից և ստանձնեց իր պաշտօնը։

◆ Թիֆլիսի քաղաքագլխի պաշտօնակատարը հաղորդել է նահանգապետին, որ յուլիսի 31-ին քաղաքային վարչութեանը ներկայացված նոր տարիֆի համաձայն՝ 1) Սամանեայա հրապարակից Մուշտայիդի նրբափողոցով մինչև կայարան, 2) Երևանեան հրապարակից Վերայի կամուրջով ու Մուշտայիդի նրբափողոցով մինչև կայարան և 3) Ծննդաբերական խնամատարից, Զեմմելի դեղատան մօտ փոխադրվելով Վերայի կամուրջով ու Մուշտայիդի նրբափողոցով անցնող վագոնը մինչև կայարան արժենում է 5-ական կոպէկ։

◆ Ժողովրդական համալսարանների առաջին նիստը ամառային արձակուրդներից յետոյ տեղի կունենայ օգոստոսի 27-ին։

◆ Փոխարքայի խորհուրդը օգոստոսի 21-ի իր նիստում քննելով Մօզդօկի քաղաքային բժշկի պաշտօնը վերականգնելու համար քաղաքային դումայի միջնորդութիւնը՝ յարգեց այն։

◆ Կայսերական Կովկասեան Գիւղատնտեսական Ընկերութիւնը դիմել է նահանգապետին, խնդրելով հաղորդել Թիֆլիսի նահանգի բոլոր արձանագրված կօօպերատիվ գիւղատնտեսական ընկերութիւնների հասցէները։ Գիւղատնտեսական Ընկերութիւնը մտադիր է գիւղատնտեսական միջոցներով աջակցութիւն ցոյց տալ այդ կազմակերպութիւններին։

◆ Օգոստոսի 28-ին Սաղարեջօ գիւղում տեղի է ունենալու Իօրի հովիտի գիւղատնտեսների համագումարը, որին մասնակցելու են գնում Թիֆլիսից Վրաց Գիւղատնտեսական Ընկերութեան խորհրդի անդամները։

◆ Փօթիում օրէ-ցօր աւելանում է գործազուրկների թիւը։

◆ Սառցարանական 7-րդ համագումարի գործիչների պրեզիդիումը իր վերջին նիստում որոշել է Կովկասից յատուկ գնացքներ ուղարկել Մոսկվա և Պետերբուրգ շուտ փչացող մթերքներով։ Յատուկ փորձնական գնացքը սառցարաններով ու ցրտարաններով Թիֆլիս կը գայ սեպտեմբերի 10-ին։

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Ուրմիայից հեռագրում են «Кавказъ»-ին, որ օգոստոսի 22-ին պարսկա-թիւրքական Տերմվեր սահմանագլխի շրջանում, ուր յուլիսի 15-ի կռւից յետոյ, ռուսական հսկող պահակ էր նշանակված, թիւրքերը իրանց պահակախմբերը առաջ քաշեցին դէպի պարսկական սահմանը։ Ռուսական զօրամասը հսկողութիւն նշանակեց թիւրքաց պահակախմբերի վրա։ Օգոստոսի 22-ի առաւօտեան թիւրքերը, հաւաքելով ոչ պակաս քան մի տաբոր հետևակներ, յարձակում գործեցին ռուսաց պահակակէտերի վրա, առաջինը սկսելով հրացանաձգութիւն։ Տեղի ունեցաւ կռիւ 3 ժամ տևողութեամբ, որից յետոյ թիւրքերը փախուստ տուին, թողնելով դիրքերում սպանված ասկէրների դիակները։ Ռուսների կորուստն է մի սպանված, 9 վիրաւոր, որոնցից մէկը անյայտ է։

◆ Կ. Պոլսից հաղորդում են, որ բուլգարական պատգամաւորներին կարգադրված է պահանջել Թիւրքիայից անմիջապէս հեռանալ Գիւմիւլջինից և Կսանտիից։ Հակառակ դէպքում խզել բանակցութիւնները։

◆ «Рѣчь» լրագրի ասելով, բալկանեան նոր դաշնակցութիւն կազմելը Յունաստանի, Սերբիայի, Ռումինիայի և Չերնոգորիայի մասնակցութեամբ, դիպլոմատիական շրջաններում կատարված իրողութիւն են համարում։

◆ Պետերբուրգում, սլաւոնական ճաշկերոյթի ժամանակ Բաշմակովը ճառ արտասանելիս կանգ առաւ Սերբիայի և Չերնոգորիայի միջև ծագող նոր կոնֆլիկտի վրա, մատնանշելով ռուսական պրեստիժի անկումը Բալկաններում, որը նշան է հարաւային-սլաւոնականութեան անկման։ Ճառախօսների ընդհանուր կարծիքն է՝ թէ, հրդեհը Բալկաններում անխուսափելի է։

◆ Բելգրադից հաղորդում են, որ սերբ-չերնոգորական սահմանի վէճը սուր կերպարանք է ստանում։ Լուր է ստացվել, որ մալիսօրների և չերնոգորցիների միջև ընդհարում է տեղի ունեցել, 4 չերնոգորցիներ սպանված են, իսկ 8-ը գերի առնված։

◆ Ռումինիայում ամենուրեք հրէական միտինգներ են կազմակերպվում, բողոքելու ռումին կառավարութեան հակահրէական քաղաքականութեան դէմ։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌ. ԳՈՐԾ.)

22 օգոստոսի

ՄԱՆՉԵՍՏՐ։ Հրդեհը ճարակել է բամբակի, իւղի և ճարպի պահեստները։ Վնասը հասնում է 250,000 րուբլու։

ՆՕՎՕՉԵՐԿԱՍԿ։ Փակվեց հակաալկոհոլական համագումարը։

ԶԻԳՄԱՐԻՆԳԷՆ։ Կայացաւ Պորտուգալիայի էկս-թագաւոր Մանուէլի ամուսնութիւնը պրինցեսս Աւգուստա-Վիկտորիա Հոհենցոլերնի հետ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Խերսոնում երևան է հանված խոլերային երկու դէպք։

Արգելք է դրված «Сѣверная Правда»-ի № 18-ի և «Живая Мысль»-ի № 3-ի վրա։

ՆԻԿՕԼԱՅԵՎ։ Երևացել է խոլերային մի դէպք։ Հիւանդը եկել է Խերսոնից։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Օդեսսայի, Նիկոլայեվի և Ռոստովի (Դոնի վրայ) քաղաքապետութիւններն ու Իզմայլեան գաւառը խոլերայի կողմից համարվում են վտանգաւոր։

ՕԴԵՍՍԱ։ Օգոստոսի 22-ին նաւահանգստի 500-ից աւելի բեռնակիրները գործադուլ արին՝ իրանց աշխատանքի վարձը աւելացնելու համար պահանջներ առաջադրելով։ Օգոստոսի 23-ին աշխատանքները մասամբ վերսկսվեցին։ Մի քանի հոգի կալանաւորված են։

Դնեպրի ջրի հետազօտութիւնը ցոյց է տուել, որ խոլերային վիբրիոններ չէ պարունակում իր մէջ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

ԽԱՐԻԿՆԵՐ ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔԻՑ

Գերմանական հիւպատոսարան Բարձր Հայքում.—Թիւրքերի տակտիկան.—Ռուս պոլիտիկայի պարտութիւնից մի էջ ևս.—Քաղաքական խաղադնդակ.—Ընտանիքի նեցուկներին քշում են կռւի դաշտ։

Էրզրում, 12 օգոստոսի

Ենթադրութիւնները այլ ևս դարձան ճշմարտութիւններ։ Ռուսական քաղաքականութեան ձախորդ ընթացքը սկսեց տալ իր դառն պտուղները։ Թիւրքահայաստանի այն մասը (Էրզրումը), որը ամենից աւելի նկատվում էր ռուսական ազդեցութեան ու շահերի շրջանակ, նա ևս օրէ-ցօր և աստիճանաբար սահեց ու դուրս պրծաւ իր ճակատագրական և ապագայ տիրոջ ձեռքից։

Շուտով Էրզրում կը հասնի գերմանական հիւպատոս եւ կը հիմնվի հիւպատոսարան, որից յետոյ հետզհետէ անշուշտ կը բուսնեն գերմանական դպրոց, կրօնական միսսիա, հիւանդանոց, առևտրական ձեռնարկներ և այլն։

Գերմանական հիւպատոսարանի համար արդէն վարձված է յատուկ շէնք։

Թիւրք պետական պաշտօնեաների շրջանակում խօսվում է, թէ Էրզրումում պիտի հաստատվի նաև աւստրիական հիւպատոսարան։

Ձեր թղթակիցը տեսակցութիւն ունեցաւ թիւրք պետական կարևոր մի պաշտօնեայի հետ։ Խօսակցութեան միջոցին պարզվեց, որ իրանք՝ թիւրքերը շատ ուրախ և գոհ են այս նորութիւնից, խոստացել են ցոյց տալ ամեն դիւրութիւններ։ Թիւրք պետական շրջանակների միակ նպատակն է այս «վտանգված» նահանգում հնար եղած բոլոր միջոցներով զօրացնել թէ գերմանական, թէ ֆրանսիական, թէ աւստրիական, թէ անգլիական շահերն ու ազդեցութիւնները, որպէսզի անպայման կտրվի ռուսական յաւակնութիւնը Էրզրումի եւ Վանի նահանգների վրայից։ Ենթադրութիւններ չեն, այլ բացորոշ ու ռէլիէֆ ճշմարտութիւններ։ Արար աշխարհ տեսնում է, թէ ինչպէս թիւրքերը ծիծաղում են ռուսների քթին, կոխոտում, տրորում ռուսահպատակների շահերն ու իրաւունքները. միայն ռուս դիպլոմատիան է սուտ խուլ ձևանում, տեսածը չը տեսնելու տալիս ու անուշ մրափում։

— Թող կրիան ուզածին չափ իր դանդաղ քայլերով առաջ անցնի, չէ՞ որ ես ինքս մի քանի արագ ոստումներով՝ դարձեալ աւելի շուտ կը հասնեմ որոշված տեղը, քան կրիան,—մտածում է նապաստակը։

Ու պիտի գայ ժամանակ, երբ արագավազ նապաստակն իր երազած ոստումները դեռ չը սկսած, դանդաղկոտ կրիան արդէն տեղ հասած պիտի լինի։

Յիշեցէք նապաստակի ու կրիայի զրոյցը։

Այդ առակը շատ է յարմարում ներկայումս ռուսական և եւրոպական պետութիւնների միջև մղված պայքարի դրութեան՝ Թիւրքահայաստանում։

Մենք ոչինչ չունէինք և դառնացած սրտով չը պիտի մատնանշէինք ռուսական քաղաքականութեան կրած այս պարտութիւնները, եթէ ռուսները այնքան անկեղծօրէն չը հաւատացնէին մեզ իրանց մտադրութիւնների և յաւակնութիւնների մասին Թիւրքիայում։

Ինչե՞ր են ասում և ի՞նչ բաների են համբերում անխռով ու եթէ կուզէք՝ մի քիչ էլ բթացած սրտով։

Հայ ժողովրդի խղճերն ու ցանկութիւնները չեն որ խթանում են ինձ գրել ներկայ տողերը—դրանք թղթի միւս էջն են—այլ զուտ ռուս պետական շահերի և, եթէ պարզ ու անվերապահ ասենք, ռուս աշխարհակալական ձգտումների երկդիմի, տատանվող և, որ աւելին է, խիստ զգոյշ ու միշտ նահանջող տակտիկան է, որ ես մատնանշում եմ։

Մարդ ակամայ հարց է տալիս ինքն իրան, թէ ինչ են անում ռուս պետութեան ներկայացուցիչները Թիւրքիայում, մի՞թէ միշտ դատապարտված են մնալու սառը սրտով արձանագրելու եւրոպական պետութիւնների ձեռք բերած աջողութիւնները. ինչ են անում իրանք՝ իրանց ներկայացրած պետութեան շահերի համար։ Կատարելապէս չէզոք մարդն իսկ զայրոյթ կը զգայ թիւրք պետական պաշտօնեաների և զինւորականների շրջանում Ռուսաստանի հասցէին վերջերս շպրտված արհամարհական խօսքերի, ծաղրերի ու նախատինքների հանդէպ։

Այդ երևոյթի կարևորութիւնը դուք կը զգաք միայն այն ժամանակ, երբ գիտենաք, որ այդ տրամադրութիւնը մի տեսակ աստիճանացոյց է հայերի վիճակին Թիւրքահայաստանում։ Այն ժամանակաշրջաններում, երբ ռուսների ահն ու սարսափը պատում է թիւրքերին, հայերի հանդէպ նրանք դառնում են բարեհաճ, համբերատար, բայց երբ քաղաքական դէպքերն ու հանգամանքները այնպէս դասաւորվեն, որ այդ սարսափը փոխվի հեգնանքի ու արհամարհանքի, հայերի դրութիւնը իսկոյն դառնում է դժոխային։

Թիւրքերը լաւ են հաշւել ֆրանսիացիների, անգլիացիների, գերմանացիների ու աւստրիացիների մօրուքի թելերը։

Եթէ երբեք աջողվի Թիւրքահայաստանում ստեղծել եւրոպական կոնտրոլի ձևով մի վարչութիւն, դա պիտի լինի մի նոր դարաշրջան հայ ժողովրդի նոր ցաւերի ու կեղեքումների համար։ Հայ ազգաբնակութիւնը պիտի դառնայ խաղադնդակ, ձգված այս ու այն քաղաքական քամիների հոսանքի առջև։

Քաղաքական իրերի դասաւորումը մեր ձեռքին չէ. մենք անկամք, յեղյեղուկ ու նօսր զանգուած ենք, յանձնված հզօրագոյնի ձեռքերում փոխն ի փոխ։ Այդ է պատճառը, որ մենք միշտ խօսում ենք և ոչ թէ գործում։ Ու խօսում ենք ոչ թէ մեր, այլ ուրիշների արածի կամ անելիքի մասին։

—

Կ. Պոլսից ստացված հրամանի համաձայն, պահեստի զինւորների հաւաքումը խստացված է։ Հրամայված է հաւաքել ընտանիքի նեցուկ համարվածները ևս։ Սուգ ու սարսափ է տիրել թէ հայ և թէ թիւրք ժողովրդական խաւերում։ Փախչողների թիւը մեծ է։

Քուրմ

Խմբագիր՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ե. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է
ԳՐԻԳՈՐ ՏԱԼԵԱՆԻ
Նոր երգերը
,,ԱՆԶՈՒՐ ՊԱՐՏԷԶ“
Գինն է 20 կոպ.։
Գումարով գնողներին զեղչ։
Դիմել՝ Александрополь, Типографія «Ширакъ».
Երգերի եղանակները սովորել ցանկացողները կարող են դիմել հեղինակին՝ Գրիգոր Տալեանին։
(Կ.Ե.Չ.) 690. 4—1

ԴՊՐՈՑ-ՊԱՆՍԻՕՆ
ՕՐԲԷԼ ՕՐԲԷԼԵԱՆԻ.
ՀԻՄՆՎԱԾ 1844 ԹՒԻՆ
(70-րդ տարի)
Երկսեռ երեխաների ընդունելութիւնը սկսվում է օգոստոսի 26-ից։ Ընդունվում են նաև լիակատար գիշերօթիկ երեխաներ։ Երեխաներ պատրաստվում են բոլոր միջնակարգ դպրոցների համար։
Лермонтовская ул.
(25,27,29) 687. 3—1

ԿԱՐՈՒՁԵՒԻ ԴՊՐՈՑ
Մ. Մ. ԿԱՐԱ-ՄՈՒՐԶԱՅԻ
Աշակերտուհիների ընդունելութիւնը սկսվում է օգոստոսի 26-ից, իսկ պարապմունքները՝ սեպտեմբերի 2-ից։
Դասաւանդութիւնը ՎՕՐՏԻ սիստեմով է կատարվում և ծխական դպրոցների ծրագրով։ Ընդունվում են ամեն տեսակ պատուէրներ կանանց շրջազգեստների և մօդնիկ հագուստների՝ հանրամատչելի գներով։ Ուսուցչուհիներին մաս առ մաս վճարումն։ Դպրոցին կից կան ՁԵՌԱԳՈՐԾԻ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԴԱՍԵՐ, ինչպէս և յատուկ մանկական հագուստների բաժանմունք։
Փողոց Սօլօլակսկայա, տուն իշխ. Թումանեանի № 11.
(Կ.ու.) 689. 2—1

ՓՈՐՁՎԱԾ
Ուսուցիչ-խմբապետ
Պաշտօն է որոնում։
Դիմել՝ г. Георгіевскъ (Терской Обл.), Армянскому регенту.
(Ա.Զ.) 675. 6—3

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

Նիկ. Աբրահամեանի

հետեւեալ հրատարակութիւնները.

I

ՁԵՌՆԱՐԿ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀԱՇՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ

երկաթ., կօլօնիալ, բակալ. և բամբակէ ապրանքների (առաջին անգամն է, որ լոյս է տեսնում հայերէն լեզուով), գինն է 2 րուբ.:

II

Руководство торг. бухгалтеріи въ связи съ керосинозав. производствомъ (2 допол. и исправл. изд.) Ц. 2 р. 50 к.

III

Таблица вычисл. процентовъ отъ 1 до 360 дн. отъ 1/4 до 12% и на всѣ капиталы отъ 1 до 10,000 р. (2 изд.) Ц. 85 к.

IV

Журнальныя статьи для опредѣл. дебета и кредита. Ц. 75 к.

V

Общедоступная справочн. книжка для слушателей и слушательницъ бухгалтерск. курсовъ и занимающихся конторскими дѣлами. Ц. 30 к.

Հեղինակի մօտ՝ Бухг. курсы Н. В. Абраамяна, Николаевская, 22 և գրավաճառանոցներում:

(Ն.Հ.Կ.) 680. 20—2

БОЛЬШОЙ СКЛАДЪ ЭЛЕКТРИЧЕСКИХЪ МАШИНЪ и принадлежностей всякаго рода у Русскаго Электрическаго О-ва „ДИНАМО"

электро-машино-строительные заводы въ Москвѣ. (Бывшіе Русск. Элек. О-ва ВЕСТИНГАУЗЪ).

Отдѣлъ перепродажи: Москва, Мясницкая, 13. Тел. Адресъ: «ОМАНИД». Перепродавцамъ спеціальныя цѣны.

(П. 105883) 10—3

ԳԱՆՁԱԿԻ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցական - ծխական երկսեռ դպրոցի համար հարկաւոր են ճեմարանաւարտ մի փորձված

ՏԵՍՈՒՉ և երկու ուսուցիչ

թեմականաւարտ. մեկը հայոց լեզուի, պատմութեան, հայրենագիտութեան և աշխարհագրութեան միւսը՝ երգեցողութեան, ձայնագրութեան, երկրաչափական ձեւագիտութեան, կրօնի և խմբապետութեան համար, որը կարողանայ կազմել քառաձայն երգեցիկ խումբ։ Պայմանների մասին դիմել հոգաբարձութեան՝ Елисаветполь, Попечительству школы «Сурбъ-Лусаворичъ».

(Ա.Օ.) 681. 3—3

Մի պատւաւոր ընտանիքում

ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ ԵՆ

Պատանի աշակերտներ

(10—15 տարեկան)

Շատ ձեռնտու պայմաններով։

Դիմել՝ Норашенская ул., № 8, кв. М. Баджіевой.

(Ա.Օ.) 676. 3—3

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Թիֆլիսի մի խումբ ուսուցիչների կազմած Հայոց լեզուի առաջին տարվայ

ՆՈՐ ԴԱՍԱԳԻՐՔ

ՄԵՐ ԴՊՐՈՑԸ

որն ամփոփում է իր մէջ՝

1) Ձեռագիր այբբենարան,

2) Ընթերցարան և

3) Արտագրութեան ձեռագիր պարզ օրինակներ։

Դասագրքի ամբողջ նիւթը նորութիւն է և զարդարված բազմաթիւ նկարներով։

Գինն է 25 կոպ.

Ճանապարհածախսով 30 կոպ., որ կարելի է ուղարկել պօստի մարկաներով։ Գումարով գնողներին զեղչ։

Դիմել՝ բոլոր գրախանութներին։ Պահեստը՝ Тифлисъ, Книжный магазинъ «Новая Жизнь», Л. Карапетянцу.

Հ. Կ. 643. 6—5

ԹԷՕԴՕՍԻԱՅԻ հայոց ծխ. միդասեան երկսեռ դպրոցի համար (չորս բաժանմունք երկու սենեակներում) հարկաւոր է ՃԵՄԱՐԱՆԱՒԱՐՏ կամ ԹԵՄԱԿԱՆԱՒԱՐՏ փորձված

ՈՒՍՈՒՑԻՉ հայոց լեզուի, երգեցողութեան և վայելչագրութեան դասերի ու եկեղեցական խմբապետութեան համար, որը միևնոյն ժամանակ և հսկելու է աշակերտների կարգապահութեան։

Տարեկան ռոճիկ 720 րուբլի։ Ցանկացողները թող ներկայացնեն իրանց կրթական և ծառայած հաստատութեան վկայականները հետևեալ հասցէով՝ Феодосія, Таврич. губ., приход. свящ. Варданянцу.

(Ա. Օ.) 667. 5—4

ТРЕБУЙТЕ ВЕЗДѢ „ОДОБРИНЪ"

Только МИХАИЛА ЛЕБЕДЕВА

Съ надписью „Этикетъ утвержденъ правит.".

Это средство уничтожаетъ совершенно въ нѣсколько дней застарѣлыя мозоли и бородавки съ корнемъ.

Главный складъ: Кавказское Т-во Торговли Аптекар. Товарами—Тифлисъ, Баку, Батумъ

(Կ.) 177. 0—23

ՀԱՐԿԱՒՈՐ է ընկերակից մի նոր ձեռնարկութեան համար, որ միակն է Կովկասում և Ռուսաստանի հարաւում. [illegible] 4000—5000 [illegible] № 23/1, բն. 1։

(Ն.Կ.) 669. 2—2

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ ԵՒ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

ՈՍԿԻ ԲԱՐԵԿԱՄ

ՀԱՅ ԸՆՏԱՆԵԱՑ

Չորրորդ տպագրութիւնը — էջ 1414 պատկերներ 334. բովանդակութիւնը հարստացրած է աստղաբաշխական, բազմակերպ գուշակողական, երկրագործական, անհնութական, երազագիտական, հիւանդաբժշկական, տոմարական, փիլիսոփայական, աստուածաբանական, պատմական, ժամանակագրական, տեղակագրական, բարեկարգչական, իմաստասիրական, ղուրանական, մեղուաբուծական, շերեմապահական, տարրաբանական, հանքաբանական, արհեստաբանական, առողջապահական, բժշկական, անասնաբուժական, մեկնաբանական, զուարճաբանական հետաքրքրական, գինեգործական, ժառանգական, աշխարհակագրական, ծննդաբերական, և այլ և այլ բազմաթիւ և ընտիր և շատ պէտքական նիւթերով. այլ և վիճակարկութեան աղթարքի եւ ռամձգելու գիտութիւններով և էսպերանտոյի քերականութեամբ։

ԳԻՆԸ 5 ՌՈՒԲԼԻ

Ճանապարհածախսով 6 րուբլի. գիրքումն միմիայն գումարով գնողներին. չի ուղարկվում վերադիր վճարողներին։

Հասցէս Թիֆլիս՝ «Գրիգոր ա.-ք. Մանդակունի»։

(Ու. Կ.) 658. 3—3

Զգուշացէք կեղծիքներից

ՊՐՕՎԻԶՕՐ

Г. Ф. Юргенсъ-ի

Բորնո-Տիմոլեան Սապոն

Քրտինքի, պզուկների, պէպէնների, ուգրիների, պզուկների և դեղին խալերի դէմ։

ՏՈՒԱԼԷՏԱՅԻՆ ԱՆՈՒՇԱՀՈՏ ՍԱՊՈՆ ԲԱՐՁՐ ՏԵՍԱԿԻ.

Վաճառվում է ամենուրեք։

1 կտորը 50 կոպէկ, 1/2 կտորը 30 կոպէկ։

Ոսկէ մեդալ Լօնդօն 1893 թ.

Միակ պատրաստող Москва, Г. Ф. Юргенсъ.

(Կ.) (М. 50331) 24—14

(М. 38327) 12—8

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է

ԱՐՇԱԿ ՔԱՀ. ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ

կազմած՝

ԳՈՐԾՔ ԱՌԱՔԵԼՈՑ

դասագիրքը

Թեմական և միջնակարգ դպրոցների երրորդ դասարանների համար։

Գինն է 40 կոպ.

Գումարով գնողներին 20% զեղչ.

Պահեստը գտնվում է կազմողի մօտ՝ Шелковниковская ул. № 8.

(23,25,27,29) 672. 4—2

Կովկ. Հայուհեաց Բարեգ. Ընկ. վարչութիւնը յայտարարում է, որ Ընկերութեան կարուձևի, գուլպայագործութեան և գլխարկի

ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑՆԵՐՈՒՄ

աշակերտուհիների ընդունելութիւնը սկսվում է օգոստոսի 28-ի առաւ. ժամը 9-ից։

Պասկևիչի փողոց № 13։

(Կ.) 665. 3—2

Ներսիսեան Հայոց Հոգեւոր Դպրոցի

Հոգաբարձութիւնը

սրանով յայտարարում է, որ իր խնամքին յանձնված դպրոցի համար առաջիկայ 1913/14 ուսումնական տարվանից հրաւիրվում է

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ԿՐԹՈՒԹԵԱՄԲ

ԴԱՍԱՏՈՒ

ԲՆԱԳԻՏԱԿԱՆ և ԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ առարկաների համար 20 դասով։ Դասագինը՝ առաջին 12 դասի համար 70-ական րուբլի, իսկ մնացած դասերի համար 60-ական րուբլի։ Խնդիրները ուսման վկայականների հետ միասին ուղարկել Հոգաբարձութեան մինչև սեպտեմբերի 1-ը այս հասցէով. Тифлисъ. Попечительству Армянской Нерсисянъ Семинаріи.

(Հ. Ու) 692. 3—1

ԴԱՍԱԳՐՔԵՐԸ

ԳՐԻԳՈՐԻՍ ալ.-քահ. ԵՐԶՆԿԵԱՆՑԻ վաճառվում են իր մօտ (Грибоѣдовская, 20).

1)	ՈՒՍՈՒՄՆ ԱՍՏՈՒԱԾՊԱՇՏՈՒԹԵԱՆ, II տիպ, պատկերազարդ.	50 կ.
2)	ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ԲԱՐՈՅԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ, II տիպ.	50 կ.
3)	ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺՈՒԹԵԱՆ.	1 ր.
4)	ԲՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ Զոսթէրի, պատկերազարդ դասագիրք.	30 կ.
5)	ԴԱՍԱԻԱՆԴՄԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐ, ուսուցչաց համար.	20 կ.

«Կենտրոնական» գրավաճառանոցում.

1)	ԹՈՒԱԲԱՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ, ըստ Գօլդենբերգի, I և II տարի, 9-դ տիպ.	30 կ.
2)	«ՆՈՅՆԵՐԸ» Գօլդենբերգից, III և IV տարի, 5-դ տիպ.	35 կ.
3)	Տարրական ընդհանուր ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, Հայաստանի բաժնով.	60 կ.

Կանխիկի զեղչը—30%. կարելի է ստանալ վերադիր վճարով. ճանապարհածախքը գնողների վրա է. վաճառվում են և «Գիր» ու «Գուտենբերգ» գրախանութներում։

(22,25,27) 670. 3—2

ՇԱՐԺԻՉՆԵՐ ԽՍԿԱԿԱՆԸ „ԱԻԱՆՍ"

ՀՕՐԻԶՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՂՂԱՀԱՅԵԱՑ և ՆԱՒԱՅԻՆ

(Մեծական եւ ծանծական)

1912 թւի պատէնտային նոր մօդէլը մինչեւ 300 ուժի։

Ուժի մէկ միութեան համար մէկ ժամում ծախսվում է 5/8 ֆ. նաւթ։

Ջրաղացների սարք ու կարգ։

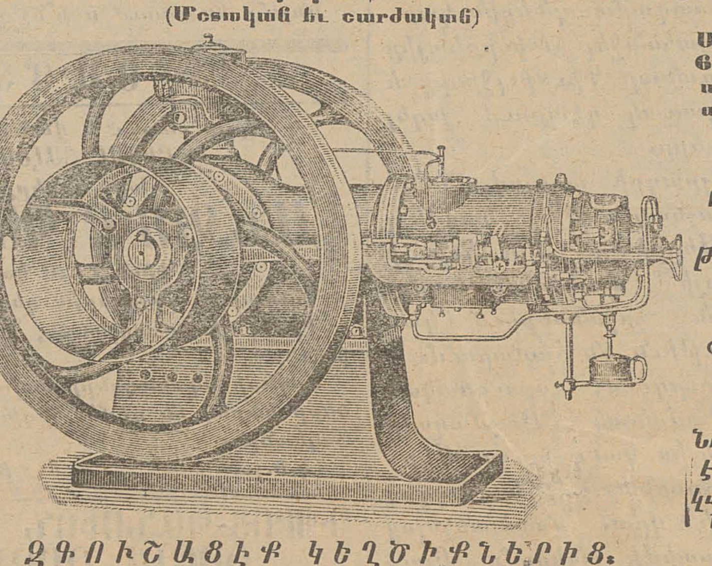

Արժանացել է 60 մէդալի եւ ամենաբարձր պարգևների։

Ռուսիայում գործածութեան մէջ են 4200 «ԱԻԱՆՍ»։

Նաւօնների և էլեքտրական կայարանների ՍԱՐՔ ու ԿԱՐԳ։

ԶԳՈՒՇԱՑԷՔ ԿԵՂԾԻՔՆԵՐԻՑ։

ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ Է. Ա. ԷԴԵՆԲԵՐԳԻ ԲԱԳՈՒՈՒՄ։

Կ. 522. 0—10

ԲՈՒՈՐԻՆ ՄԱՏՉԵԼԻ

ԼՈՒՍԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

[illegible] 750 [illegible] 1200 [illegible] Р. Ромеровскій, Вильна. [illegible] № 40. Фабрика и контора Кіевская улица соб. домъ № 40

(Կ.) (В. 44565.) 5—1

Торговая Школа съ правами и Бухгалтерскіе Курсы ИВАНА ЗАХ. ТЕРЪ-СТЕПАНОВА

Пріемные и дополнит. экзамены 28, 31 августа.

Пріемъ ограниченъ (въ классѣ не болѣе 24 учен.).

Начало занятій въ школѣ 2 сент., а на курсахъ 16 сент.

Михайловскій пр. д. № 53.

(22,25,27,29) 663. 5—3

ՄԻ ՆՈՐ ՁԵՌՆԱՐԿ „ՀԻՊՆՕՏԻԶՄ" ՍՈՎՈՐԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ԱՌԱՆՑ ՈՒՍՈՒՑՉԻ։

Լոյս տեսաւ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՇԵՔԵՐՋԵԱՆԻ

«ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՄՏՔԻ ՔԱՋԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ ԿԱՄ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹԻՒՆ» գիրքը։

Այս ձեռնարկով ամեն ոք կարող է սովորել հիպնօտիզմ, նրա պատմութիւնը և օրէնքը։ Հիպնոտիզմի փորձառական շկոլաների թէօրիաները և զանազանութիւնները։ Մարդկային մտքի երկուորեակ բնոյթը կամ գիտակցական և ենթագիտակցական մտքի ֆունկցիաները։ Ներշնչման եւ ինքնաներշնչման օրէնքները։ Ինչպես կամ հալլիւսինացիա։ Կատալեպսի։ Յետ-հիպնօտական ներշնչումն։ Հիպնօզական սէանսներ և ինչպէս տալ։ Խորհրդի փոխանցումն կամ տելեպաթի Մտաւոր պայծառատեսութիւն՝ արթուն կամ քնած դրութեան մէջ։ Ինչպէս կառավարել երեխաներին ներշնչումով։

ՄԵՐ ՄՏԱՒՈՐ ԶՕՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ՆՐԱՆՑ ԳՈՐԾԱԾԵԼՈՒ ԿԵՐՊԵՐԸ.—«Ես եմ»-ը մարդու մէջ կառավարելու ուժը։ Անհատականութեան կարևորութիւնը։ Գործնական մտաւոր գործունէութիւն։ Ինչպէս գործածել միտքը։ Ենթագիտակցութիւն։ Յարատև փափաքի ուժը։ Կենտրոնացման ուժը։ Կամքի ուժը։ Ենթագիտակցական հնարաւորութիւնները։ Ներշնչման ուժը։ Ինչպէս վարժեցնել ենթագիտակցութիւնը։ Ինչպէս գործածել ամբողջ միտքը։ Հաւատի ուժը։ Ինչպէս կառուցանել մի զօրաւոր կամք։ Ինչպէս ձեռք բերել աջողութիւն կեանքում և այլն։

Գրքի արժէքի և ուրիշ բացատրութիւնների համար դիմել նամակով հետևեալ հասցէով.—Ռուսաստանից. Арутюнъ Шекерджянъ, 22 Гановская, Тифлисъ. Արտասահմանից. Haroutun Shekergian, 22 Ganovskaya, Tiflis, Caucasus, Russia.

(Կ.) 385. 25—14

ՀԱՇՈՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ

Գ. ԵՒ Մ. ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆՆԵՐԻ

Նիկօլայեվսկայա, 36, Վօրօնցովի արձանի մօտ։ Ընդունելութիւնը երեկոյեան ժամը 4—7-ը։

613. 50—12

ԱՌԵՒՏՐԻ ԵՒ ԱՐԴԻՒՆԱԲ. ՄԻՆԻՍՏՐ. ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔՈՅ ԳՏՆՎՈՂ

ԱՌԱՋԻՆ

ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ

Ն. Ռ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ

(Դոյութիւն ունի 1895 թ.)

Հեղինակ առևտրական հաշւապահութեան ձեռնարկի հայոց եւ ռուսաց լեզուով և այլն. հաշւապահ:

Տալիս է երկու սեռի անձանց մասնագիտական առևտրական գիտութիւն 4-ամսեայ դասընթացքում, ամենօրեայ պարապմունքներով։

Դասընթացքներում անցնում են.—Առևտրական և արդիւնաբերութեան զանազան ճիւղերի հաշւապահութիւն, նաւթարդիւնաբերութեան և նաւթագործութեան ճիւղի հետ միասին, զանազան մեթօդներով, կատարեալ իրացումն կրկնակի իտալական սիստեմով և առևտր. թւաբանութիւն, առևտր. նամակագրութիւն, մուրհակային և առևտրական իրաւունքներ, քաղաքատնտեսութիւն, վատ ձեռագրի ուղղումն։

Ոչ պարտադիր առարկաներն են՝ 1) Օտար լեզուներ, 2) Ստենօգրաֆիա (սղագրութիւն) և 3) Ռեմինգտոնի վրա գրել։

Ուսուցիչները բարձր կրթութիւն ստացած մասնագէտներ են, որոնք գործնականապէս և տեսականապէս պատրաստված են ամեն մի առարկայի համար առանձին։

Վկայագրերը տրվում են մինիստրութեան թոյլտւութեամբ։

Պարապմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 15-ից 1913 թ.։ Խնդրագիրների ընդունելութիւնը ամեն օր, առաւօտեան ժամը 9—11-ը, երեկոյեան 5—7-ը։ Ծրագիրը և կանոնները տրվում և ուղարկվում են ձրիաբար։ Դասընթացքներին կից հաստատված են քիչ պատրաստված անձանց համար առանձին պատրաստողական և լրացուցիչ դասարաններ ռուսաց լեզուի և թւաբանութեան համար։

Կուրսերը առաջարկում են ցանկացողներին ունենալ իրանց առևտր. գործերի համար գործնակ. և տեսականապէս պատրաստված հաշւապահներ, օգնակ., կօնտր. և այլ առևտր. ծառայողներ դիմել կուրսերի հիմնադրին։

Կուրսերի ընթացաւարտների թիւը անցնում է 2000 հոգուց։

Անձամբ և նամակներով դիմել՝ Тифлисъ, Учредит. Бухг. Курсовъ Н. В. Абраамяну, Николаевская, 22, Телефонъ 7—44.

(Կ. Հ. Ե) 576. 0—14

ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱՍԵՆԵԿԱՅԻՆ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ ԹԻՖԼԻՍԻ I-ԻՆ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻՆ ԿԻՑ ԵՐԿՍԵՌ ԱՆՁԱՆՑ ՀԱՄԱՐ

(XIV տարի)

Դասընթացքներում աւանդվում են իտալական կրկնակի սիստեմով հաշւապահութիւն համապատասխան արդիւնաբերութեան զանազան ճիւղերին, առևտր. թւաբանութիւն, առևտր. թղթակցութիւն, առևտր. իրաւունք, սղագրութիւն և ցանկացողներին սովորեցնում են գրող մեքենայի վրա։

Պարապմունքների սկիզբն է սեպտեմբերի 16-ից 1913 թ.։

Դասընթացքները տևելու են 6 ամսից ոչ պակաս։ Զբաղմունքները երեկոները՝ շաբաթական 3 անգամ։ Վճարը 40 ր. ամբողջ դասընթացքի համար։

Խնդրագրերը՝ յանուն Թիֆլիսի Առևտրական Դպրոցի վերատեսչի՝ ընդունվում են դպրոցի դիւանատանը առ. ժ. 10—1-ը։

(Կ.Ե.Հ.) 614. 12—9

Առեւտրի եւ Արդիւնաբերութեան Մինիստր. տնօրէնութեան ներքոյ գտնվող

Տ. Մ. ՓԻԼՕՅԵԱՆԻ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԿՈՒՐՍԵՐՈՒՄ

Թիֆլիս, Միխայլեան պր. 24/4. Տելեֆօն № 976.

Տալիս են երկսեռ անձերին մասնագիտական առևտրական կրթութիւն։

Դասընթացքն աւարտողներին տրվում են ատտեստատներ։

Գործնական զբաղմունքները կատարվում են կուրսերում՝ Լօնդօնի Pitman և Պարիզի Pigier դպրոցների ձևով կազմակերպված Muster-Comptoir-ում։ Նիւթերն անցվում են բէմալ կեանքից։ Առարկաներն են. ա) պարտադիր. 1) Հաշւապահութիւն (պարզ, իտալ., գերմ., ֆրանս., ամերիկական, բանկային և գործարանական). 2) Առևտրական թւաբանութիւն. 3) Քաղաքատնտեսութիւն. 4) Օրէնսգիտութիւն (առևտրական իրաւունք, մուրհակի կանօնադրութիւն). 5) Առևտրական թղթակցութիւն. 6) Թւաբանութիւն համրիչի վրա. 7) Վայելչագրութիւն, արագագրութիւն (ամենավատ ձեռքի ուղղումն). բ.) ոչ-պարտադիր. 1) Օտար լեզուներ. 2) Սղագրութիւն. 3) Դակտիլոգրաֆիա (ռեմինգտօն և ուր. և 4) Առևտր. թղթակցութիւն օտար լեզուներով։ Զբաղմունքները կատարվում են և զատ-զատ։ Ունկնդիրների թիւի շատութեան պատճառով բացվում է երկրորդ զուգընթաց բաժանմունք, որը մանաւանդ յարմար է օտարաքաղաքացիների համար։ Ունկնդիրների թիւը սահմանափակված է։ Պարապմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 15-ին։ Խնդիրների ընդունելութիւնը առ. ժամը 10—12-ը և երեկ. 4—7-ը։ Ծրագիրը և կանօններն ուղարկվում և տրվում են ձրիաբար կուրսերի շէնքում։ Կուրսերը ֆիրմաներին յանձնարարում են հաշւապահներ, օգնականներ և առևտր. այլ ծառայողներ՝ կուրսերի ընթացաւարտներից և իրանց ընդունակութեամբ աչքի ընկնողներից։ (Ընթացիկ տարում կուրսերն ունեցել են 284 ունկնդիր, որոնցից 53 հոգի իգական սեռից)։

Կուրսերի հիմնադիր՝ առևտր. գիտութեան կանդիդատ՝ Տ. ՓԻԼՕՅԵԱՆ

(Ե. Հ. Կ.) 556. 0—19

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный